

DİJİTAL OKURYAZARLIĞIN ALT BOYUTLARININ MUHASEBE MESLEĞİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: TR90 BÖLGESİ MUHASEBE MESLEK MENSUPLARI ÖRNEĞİ*

Doç. Dr. Büşra TOSUNOĞLU^a
Nurbanu ÖZTÜRKÇİ^b

Ampirik Araştırma
(Empirical Research)

*Muhasebe ve Vergi
Uygulamaları Dergisi*
Kasım 2020; 13 (3): 571-587

ÖZ

Dijitalleşme süreciyle birlikte günümüzde toplumsal yaşamın ve mesleki gelişimin ulaştığı noktaya bakıldığında bu alanda oldukça ilerlemenin olduğu görülmektedir. Dijital sistemler ve teknoloji, çağımızın gerekliliği olmakla birlikte bu gereklilikten en çok etkilenen meslekler arasında muhasebe mesleği de yer almaktadır. Dijitalleşmeyle birlikte muhasebe meslek mensupları, sosyal hayatlarında yaşamış oldukları bu değişimi hiç kuşkusuz ki mesleklerine de yansıtmaktadır. Yaklaşık on yıl önce var olmayan e-fatura, e-beyanname, e-defter gibi birçok dijital sistem bugünlerde aktif bir şekilde kullanılmaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın amacı; dijital okuryazarlığın teknik, bilişsel ve sosyal alt boyutlarının muhasebe mesleği üzerindeki etkisini incelemeyi içermektedir. Bu nedenle TR90 Bölgesi (Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize ve Trabzon)'nde faaliyet gösteren 184 muhasebe meslek mensubuna anket uygulanarak bir model oluşturulmuştur. Modelin test edilebilmesi için yapısal eşitlik modeli kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre; dijital okuryazarlığın teknik alt boyutunun muhasebe mesleği üzerinde pozitif ve yüksek oranda bir etkisinin olduğu belirtilebilmektedir. Ayrıca dijital okuryazarlığın bilişsel ve sosyal alt boyutlarının da muhasebe mesleği üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğu ancak teknik alt boyutu kadar yüksek bir orana sahip olmadığı söylenebilmektedir. Analiz sonuçlarına bakıldığında, söz konusu meslek mensuplarının dijital okuryazarlık konusunda teknik boyutuna bilişsel ve sosyal alt boyuttan daha fazla önem verdikleri söylenebilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Dijital Okuryazarlık, Muhasebe Meslek Mensupları, Yapısal Eşitlik Modeli.

JEL Kodları: M40, M41.

APA Stili Kaynak Gösterimi:

Tosunoğlu, B., Öztürkçi, N. (2020). Dijital Okuryazarlığın Alt Boyutlarının Muhasebe Mesleği Üzerindeki Etkisi: TR90 Bölgesi Muhasebe Meslek Mensupları Örneği. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*. 13 (3), 571-587.

* Makalenin gönderim tarihi: 28.11.2019; Kabul tarihi: 01.05.2020, iThenticate benzerlik oranı %17

^a Gümüşhane Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, busra.tosunoglu@gumushane.edu.tr
ORCID: [0000-0001-6292-2770](https://orcid.org/0000-0001-6292-2770)

^b Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, n.ozturkci9283@gmail.com
ORCID: [0000-0001-7888-6276](https://orcid.org/0000-0001-7888-6276)

THE EFFECT OF DIGITAL LITERACY SUB-DIMENSIONS ON ACCOUNTING PROFESSION: THE CASE OF ACCOUNTING PROFESSIONAL MEMBERS IN THE TR90 REGION

ABSTRACT

When we look at the point where social life and professional development have reached with the process of digitalization, it is seen that there is quite progress. Digital systems and technology are the necessities of our age. Accounting is among the most affected professions. With the digitalization, professional accountants reflect this change in their social life to their professions. Many digital systems such as e-invoices, e-declarations and e-notebooks that did not exist ten years ago are being used actively nowadays. The aim of this study is to examine the effect of technical, cognitive and social criterias which are sub-dimensions of digital literacy on accounting profession. For this reason, a model was created by applying a questionnaire to 184 professional accountants that operating in TR90 Region (Artvin, Giresun, Gumushane, Ordu, Rize and Trabzon). Structural equation model was used to test the model. According to the analysis results; it can be stated that the technical sub-dimension of digital literacy has a positive and high impact on the accounting profession. In addition, it can be said that the cognitive and social sub-dimensions of digital literacy have a positive effect on the accounting profession but not as high as the technical sub-dimension. When the results of the analysis are considered, it can be said that the members of the profession give more importance to the technical dimension of digital literacy than the cognitive and social sub-dimension.

Keywords: Digital Literacy, Accounting Professional, Structural Equation Model.

JEL Codes: M40, M41.

1. GİRİŞ¹

Dijitalleşme kavramı 1980'li yıllarda ortaya çıkmasıyla birlikte bilgi ve bilginin yapısındaki hızlı değişimle günümüze kadar gelmiştir. Gerek sosyal gerekse iş hayatında teknolojinin bireyleri birbirine bağlayan bir güç unsuru olduğu bilinmektedir. Bireyler teknolojiyi sadece iş hayatlarında kullanmak amacıyla öğrenmenin ötesinde birbirleriyle iletişime geçebilmek açısından da öğrenmek zorunda kalmaktadır. Bilgi ve bilgiye ulaşma isteği, insanlık tarihinin doğuşundan beri var olan bir servet olarak düşünülmektedir. Teknolojik gelişmelerin ışığında gerçekleşen bilgi patlaması ve bilgiye ulaşma noktasındaki hız da dijital teknolojilerinin rolü oldukça fazladır. Prensky (2001)'e göre dijital çağa ayak uyduran bireyler, çevrimiçi paylaşımlarına yönelik bir kültürü benimseyerek yaşamlarını ona göre sürdürmektedir. Söz konusu bu bireyler, bilgiye erişim sağladıkları ve başkalarıyla etkileşim halinde oldukları blog, çevrimiçi oyun ve sosyal medya aracılığıyla sosyalleşme gibi birtakım e-yaşamlara sahiptir. Dijitalleşen bireylerin bilişim ve iletişim teknolojilerini özellikle de cep telefonlarını ve sosyal medya teknolojilerini kullanabilme becerisine sahip

¹ Bu makale, 24-25 Ekim 2019 tarihlerinde Niğde'de düzenlenen 6. Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Kongresi'nde sunulmuş olan bildirinin genişletilmiş metnidir.

olması; belirli bir dijital okuryazarlık seviyesine sahip oldukları anlamına gelmektedir (Ito vd., 2008: 32).

Dijital okuryazarlık kavramı, araştırmacılar tarafından çeşitli kaynaklardan elde edilen bilgilerin bilgisayar aracılığıyla farklı formatlarda anlama ve kullanma yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu bu yetenekler; günlük ihtiyaçlar için temel bilgisayar kullanımının bilinmesiyle birlikte araştırma yapabilmek için tanımlama ve değerlendirme yetilerinin güçlü olması gerektiği söylenebilmektedir. Dijitalleşmeyle birlikte eğitim, sağlık ve özel sektör gibi pek çok iş koluna ilişkin faaliyetlerde değişimler gözlenmektedir. Söz konusu bu değişimlerden en çok etkilenen iş kollarından birisi de şüphesiz muhasebedir. Muhasebe meslek mensupları sadece yatırımcı ve kredi kuruluşlarına karşı sorumluluk taşımamakta aynı zamanda diğer kullanıcılara karşı da sorumluluk taşımaktadır. Geçmişte meslek mensupları sorumluluklarını geleneksel yöntemler kullanarak yerine getirirken günümüzde artık e-Defter, e-Fatura, e-Belge, e-Kayıt, e-Arşiv çözümleri gibi birtakım dijital sistemleri kullanmak durumunda kalmaktadır. Diğer bir ifadeyle el yordamıyla hazırlanan belgelerin yerini artık interaktif ortamlar almaktadır.

Son yıllarda dijital okuryazarlık kavramı pek çok araştırmacının ilgi odağı haline gelmiştir. Bu kavram; bilgisayar sayesinde ulaşılan bilgiye, farklı anlamlar yükleme ve kullanma sanatı olarak tanımlanmaktadır. Kişilerin farkındalık, tutum ve kabiliyetlerinin artması, dijital verilere erişimleri ve bu verileri değerlendirebilmeleri ile yeni bir bilgiyi ortaya çıkarabilmeleri ve bu süreci günlük hayatlarına entegre edebilmeleri; dijital çağda ayakta kalabilme yetisi olarak tanımlanmaktadır. İlgili literatür incelendiğinde dijital okuryazarlığın teknik, bilişsel ve sosyal olmak üzere üç temel alt boyutu bulunmaktadır (Ng, 2012: 1067). *Teknik boyutu*; öğrenme ve günlük aktivitelerde bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanabilmek için teknik ve operasyonel becerilere sahip olmak anlamına gelmektedir. Söz konusu bu becerilere sahip olan bir kişi örneğin dosya yapılarına ve veri aktarım yöntemlerine oldukça hâkim olmaktadır. *Bilişsel boyutu*; eleştirel düşünme, dijital bilgiyi ele alabilme, değerlendirme ve oluşturabilme yeteneğini ifade etmektedir. Bu boyut ayrıca araştırma ve değerlendirme sürecinde eleştirel bir bakış açısı ile ahlaki ve yasal (telif hakları ve intihal gibi) tüm konulara vakıf olmayı gerektirmektedir. Dijital okuryazarlığın son boyutu olan sosyal ise, iletişim kurarken, öğrenirken ve sosyalleşirken saygı duyulmasını ve uygun bir dil kullanılmasını belirtmektedir. Bu boyutta, kişisel bilgilerin mümkün olduğunca gizli tutulması esastır (Ng, 2012: 1067-1068).

Dijital okuryazarlığın yukarıda bahsedilen üç temel alt boyutuna ilişkin Ng (2012) tarafından geliştirilen ölçek pek çok çalışmanın ilgi odağı olmuştur. Ancak ilgili literatür incelendiğinde dijital okuryazarlığın değerlendirilmesinin kolay bir süreç olmadığı söylenebilmektedir. Mevcut

boyutlar kullanılarak oluşturulan ölçeğin uygulanması için uzun bir zaman ve çabaya ihtiyacın olduğu ifade edilebilmektedir.

Bu çalışmanın amacı; dijital okuryazarlığın alt boyutlarından teknik, bilişsel ve sosyalin muhasebe mesleği üzerindeki etkilerini incelemektir. İlgili literatür incelendiğinde dijital okuryazarlıkla ilgili pek çok çalışmanın olduğu görülmektedir. Ancak alt boyutların ayrı olarak muhasebe mesleği üzerindeki etkisini içeren çalışmaların eksikliği bu çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda ilk olarak dijital okuryazarlığın alt boyutlarına yönelik kavramsal çerçeveden bahsedilerek konuyla ilgili literatüre, ardından çalışmanın amacı doğrultusunda oluşturulan modele ilişkin bulguların değerlendirmesine yer verilmiştir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Dijital okuryazarlığa ilişkin uluslararası ve ulusal literatür Tablo 1’de sunulmaktadır.

Tablo 1: Dijital Okuryazarlık Kavramına İlişkin Uluslararası ve Ulusal Literatür

Uluslararası Ulusal	Yazarlar / Çalışma Yılı	Örneklem	Yöntem	Çalışma Sonuçları
Uluslararası Literatür	Davis (1989)	Bilgisayar Kullanıcıları	Regresyon	Çıkan sonuçlarda, bilgisayar kullanıcılarının algılanan faydasının algılanan kullanım kolaylığı üzerine etkisine aracılık ettiği gözlemlenmektedir.
	Yang (2003)	Öğrenciler	Regresyon	Çalışmanın sonucuna göre, sosyal ağların öğrenci performansı üzerinde olumlu bir etkisi vardır.
	Wallace ve Clariana (2005)	Öğrenciler	Anova	Bilgisayar ve internet kullanımı sınav sonuçlarını etkilemekte ve akademik yıl ile öğrenme seviyeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır. Dijital yetkinlik ile öğrenme arasında pozitif bir ilişki söz konusudur.
	Kalra ve Manani (2013)	Öğrenciler	t testi	Çalışmanın sonucuna göre, sosyal medya kullanmayan öğrencilerin akademik başarıları, kullanan öğrencilere göre daha

<i>Ulusal Literatür</i>				yüksektir.
	Chou (2003)	Öğretmenler	Anova	Çalışmanın sonucuna göre, internet kullanımında kadın öğretmenlerin, idaride görev alan öğretmenlerin ve beşeri/sosyal alanda görev yapan öğretmenlerin kaygı düzeyleri daha yüksektir.
	Frias ve Montano (2013)	Öğrenciler	t testi	Çalışmanın sonucuna göre, öğrenciler tüm kursları içinde barındıran sosyal ağ sitesinin daha etkili bir öğrenme aracıdır.
	Gasaymeh vd. (2017)	Öğrenciler	t testi ve Anova	Bilgi iletişim teknolojisi dersinden muaf olan öğrenciler ile muaf olmayan öğrenciler arasında anlamlı farklılıklar vardır.
	Banar ve Zeytinoğlu (2014)	Öğrenciler	Anova ve Regresyon	Akademik performansın; öğretim üyeleriyle etkileşim, sosyal medya kullanımı ve okul arkadaşlarıyla olan iletişimden etkilendiği belirlenmiştir.
	Kıllı ve Işık (2019)	Öğrenciler	t testi ve Anova	Çalışmada demografik özellikler ve öğrenim görülen üniversite değişkenleri açısından anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür.
	Fidan ve Subaşı (2014)	Akademisyenler	Ki kare ve t testi	Meslekte çalışma süresi ve unvan açısından teknolojik donanım ile ilgili anlamlı bir fark olmamasına karşın yazılım kullanımına yönelik anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.
Özer ve Yılmaz (2010)	Muhasebe Meslek Mensupları	Regresyon	Bilgi teknolojisi kullanımına yönelik niyet, bilgi teknolojisi kullanım davranışının belirlenmesinde anlamlı bir etkiye sahipken; algılanan davranışsal kontrolün kullanım davranışı üzerinde anlamlı bir	

				etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
Fidan, Aslan ve Subaşı (2012)	Öğrenciler	t testi		Muhasebe dersini alan öğrencilerin teknolojik donanım ve yazılım kullanımı noktasında, derslerini sevmeye ve ilgilerini artırmada kararsız kaldıkları görülmektedir.
Güneş vd. (2017)	Öğrenciler	t testi		Öğrencilerin öğrenim gördüğü bölüm değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmamakla birlikte, cinsiyet, bilgisayara sahip olup olmama, internete erişim kolaylığı ve internet kullanım süresinde anlamlı farklılıklar görülmektedir.
Seyrek (2010)	Öğrenciler	t testi, Anova, Regresyon		Bilgi teknolojilerine yönelik kaygı ve isteksizliğin artması bilgi teknolojilerinin yeterliğini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca bayan öğrencilerin, bilgisayar sahibi olmayan öğrencilerin, bilgi teknolojilerine erişim olanakları düşük olan öğrencilerin, daha yüksek düzeyde kaygı taşıdıkları tespit edilmiştir.
Elçi ve Sarı (2016)	Öğrenciler	Varyans ve t testi		BTY dersinde dijital vatandaşlığın alt boyutlarının katkı değerleri ölçülmüştür. Ayrıca evinde bilgisayar ve internet bağlantısı bulunan öğrenciler lehine anlamlı farklar belirlenmiştir.
Özerbaş ve Kuralbaye va (2018)	Öğrenciler	Anova		Türkiye'deki öğrencilerin Kazakistan'daki öğrencilere göre daha dijital okuyazar oldukları ve demografik bilgilere göre okuyazarlığın farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.
Karaduman ve	Öğrenciler	Kovaryans		Yapılan çalışmanın alt boyutlarının etkinliklerini

	Öztürk (2014)			dikkate alan öğrencilerin almayan öğrencilere göre daha duyarlı dijital vatandaş oldukları tespit edilmiştir.
	Kozan (2018)	Öğrenciler	t testi ve Anova	Öğrenim görülen sınıf düzeyi açısından üst sınıftaki öğrencilerin ve bilgisayar kullanım süresi 9 yıl ve üzeri öğrenciler lehine anlamlı farklar olduğu görülmektedir.

Tablo 1 incelendiğinde, farklı disiplinlere ait çalışmaların olduğu görülmektedir. Ayrıca literatür genel olarak değerlendirildiğinde örneklem olarak büyük çoğunluğunun öğrenciler, akademisyenler, öğretmenler ve bilgisayar kullanıcılarını dikkate aldığı belirlenmiş olup bu çalışmada ise muhasebe meslek mensupları dikkate alınmıştır.

3. METODOLOJİ

Bu bölümde, araştırmanın yöntem, örneklem, model ve oluşturulan hipotezlere değinilmektedir.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmanın amacı, dijital okuryazarlığın alt boyutlarının muhasebe mesleği üzerindeki etkisinin meslek mensupları açısından değerlendirilmesini içermektedir. Bu doğrultuda yapısal bir model geliştirilerek söz konusu etki incelenmektedir. Söz konusu etkinin tespit edilmesine yönelik olarak ilgili literatürden hareketle dijital okuryazarlığın teknik, bilişsel ve sosyal alt boyutları ele alınmaktadır.

Araştırmada verilerin toplanması aşamasında anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırma için hazırlanan anket TR90 bölgesindeki muhasebe meslek mensuplarına uygulanmıştır. Anket formu muhasebe meslek mensuplarına yüz yüze görüşme ile yapılmıştır. Anket formu iki bölümden oluşmakta olup, ilk bölümde yer alan sorular, muhasebe meslek mensuplarının demografik özelliklerini belirlemeye yöneliktir. Anket formunun ikinci bölümünde ise dijital okuryazarlık kavramının muhasebe mesleği üzerindeki etkilerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. Anket 5'li Likert ölçeğine (1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kısmen Katılıyorum, 4: Katılıyorum ve 5: Kesinlikle Katılıyorum) göre oluşturulmuş ve katılımcılardan sorulan her bir ifadeye kendi durumlarına uygun cevapları vermeleri istenmiştir. Araştırmada dijital okuryazarlığın alt boyutlarına ilişkin kullanılan anket soruları Ng (2012)'nin, muhasebe

mesleğine yönelik kullanılan anket soruları ise Davis (1989)'in çalışmasından yararlanılarak oluşturulmuştur.

TR90 bölgesinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının algılarına göre dijital okuryazarlığın muhasebe mesleği üzerindeki etkisinin analiz edilmesinde Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) kullanılmıştır. Yapısal eşitlik modeli, bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki doğrusal ilişkilerin tespit edilmesinde kullanılan ölçülebilen ve ölçülemeyen değişkenler arasındaki bağlantıyı tespit eden kapsamlı istatistiksel bir yöntemi olup sosyal bilimciler de sıklıkla kullanmaktadır (Taşkaya ve Şahin, 2011: 93).

3.2. Araştırmanın Örnekleme

Çalışmanın evreni TR90 Bölgesi'nde çalışan muhasebe meslek mensuplarından oluşmaktadır. Bu bölgenin SMMM Odalarından alınan verilere göre, merkezde aktif bir şekilde faaliyet gösteren toplam 465 muhasebe meslek mensubu araştırma evrenini oluşturmakta olup örneklem büyüklüğü; “ $n = N \cdot t^2 p q / d^2 (N-1) + t^2 p q$ ” formülüne göre hesaplanmıştır (Baş, 2003: 43-44). Yüzde 95 güven aralığı ve yüzde 5 örneklem hatasına göre 184 anket araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan meslek mensuplarının demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 2'de belirtilmektedir.

Tablo 2: Araştırmaya Katılan Muhasebe Meslek Mensuplarının Demografik Özellikleri İtibariyle Dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
<i>Cinsiyet</i>		
Erkek	148	80,4
Kadın	36	19,6
<i>Yaş</i>		
25-31	44	23,9
32-38	40	21,7
39-45	47	25,5
46 ve üstü	53	28,8
<i>Eğitim Durumu</i>		
Lisans	159	86,4
Yüksek Lisans	21	11,4
Doktora	4	2,2

<i>Meslekte Çalışma Süresi</i>		
1-3 yıl	40	21,7
3-6 yıl	12	6,5
7-10 yıl	31	16,8
10-15 yıl	28	15,2
15-20 yıl	22	12,0
21 ve üstü	51	27,7
<i>Unvan</i>		
SMMM Stajyeri	42	22,8
SMMM	82	44,6
YMM	60	32,6
TOPLAM	184	100,00

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının büyük çoğunluğunun; erkek, 46 yaş ve üstü, lisans mezunu, 21 yıl ve üstü mesleki tecrübesinin olduğu söylenebilmektedir. Ayrıca katılımcıların büyük çoğunluğunun ise SMMM'lerden oluştuğu görülmektedir.

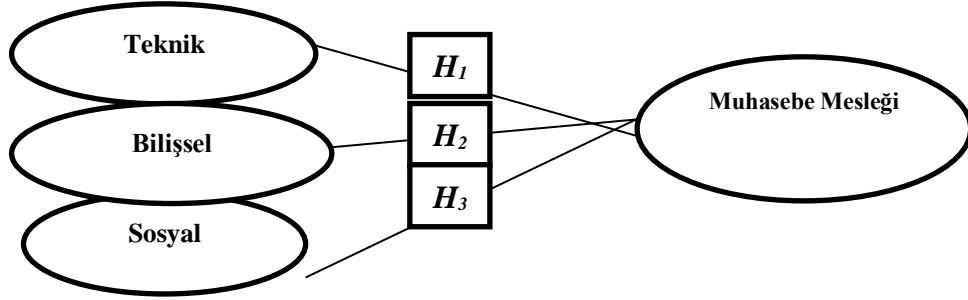
3.3. Araştırmanın Modeli ve Oluşturulan Hipotezler

Dijital okuryazarlığın alt boyutlarının (teknik, bilişsel, sosyal) muhasebe mesleği üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik oluşturulan hipotezler ve araştırma modeli aşağıdaki gibidir.

H₁: *Dijital okuryazarlığın teknik alt boyutu, muhasebe mesleği üzerinde pozitif bir etkiye sahiptir.*

H₂: *Dijital okuryazarlığın bilişsel alt boyutu, muhasebe mesleği üzerinde pozitif bir etkiye sahiptir.*

H₃: *Dijital okuryazarlığın sosyal alt boyutu, muhasebe mesleği üzerinde pozitif bir etkiye sahiptir.*

Şekil 1: Araştırmanın Modeli

Çalışmada öncelikle dijital okuryazarlık kavramının muhasebe mesleği üzerindeki etkisinin araştırılmasına yönelik olarak kullanılan ölçeğe ilişkin güvenilirlik ve keşfedici faktör analizi yapılmıştır. Güvenilirlik, kullanılan ölçüm aracının farklı zamanlarda ve farklı uygulamalarda benzer sonuçları verebilme seviyesini ifade etmektedir. Sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan teknik, Cronbach Alpha'dır. Bu tekniğe göre bir ölçeğin güvenilir kabul edilebilmesi için alpha değerinin en az 0,70 düzeyinde olması gerekmektedir. Keşfedici faktör analizi ise, birbirleriyle ilişkili verileri ve varsayılan değişkenleri gruplandırarak ortak bir yapı oluşturmak amacıyla yararlanılan istatistiksel bir tekniktir (Yaşar, 2014: 66). Modeldeki değişkenlere ilişkin keşfedici faktör analizi ve güvenilirlik analizi sonuçları Tablo 3'te belirtilmektedir.

Tablo 3: Araştırmada Kullanılan Ölçek Maddeleri

Ölçek Maddeleri	T ²	B ³	S ⁴	MM ⁵
T1. Karşılaştığım teknik problemleri nasıl çözeceğimi bilirim.	,988			
T2. Yeni teknolojileri kolayca öğrenebilirim.	,959			
T3. Önemli olduğumu düşündüğüm yeni teknolojilere ayak uydurabilirim.	,968			
T4. Birçok farklı teknoloji hakkında bilgim var.	,745			
T5. İşimde ve yeni şeyler oluşturmada bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmak için gerekli olan teknik becerilere sahibim.	,988			
T6. Bilgi ve iletişim teknolojileri becerilerim iyidir.				
B7. İnternette bilgi elde etmeye yönelik araştırma ve değerlendirme becerilerime güvenirim.	,988	,998		
B8. İnternet tabanlı aktivitelerle ilgili konuları (örneğin, siber güvenlik, eser hırsızlığı, araştırma konuları vb) bilirim.		,998		
S9. Bilgi ve iletişim teknolojileri bilgi çalışmalarında ve diğer iş etkinliklerinde arkadaşlarım ile daha iyi işbirliği içinde çalışmamı sağlar.			,994	
S10. İş etkinliklerim için arkadaşlarımdan sıklıkla İnternet aracılığıyla (Skype, Face ve Bloglar vb) yardım alırım.				
MM11. Muhasebe mesleğinde bilgi teknolojilerini kullanmak iş performansımı artırmaktadır.			,994	
MM12. Muhasebe mesleğinde bilgi teknolojilerini kullanmak, daha iyi analiz yapılabilmeyi sağlamaktadır.				,539
MM13. Muhasebe mesleğinde bilgi teknolojilerini kullanmak zaman tasarrufu sağlamaktadır.				,554
MM14. Muhasebe mesleğinde bilgi teknolojilerini kullanmak güvenli değildir.				,478
MM15. Muhasebecilik mesleğimde bilgi teknolojilerini düzenli olarak kullanırım.				,646
				,554
Açıklanan Toplam Varyans (%)		78,065		
Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Test		,741		
Barlett's Test of Sphericity		$\chi^2 = 1667,592; df = 36 (P < ,000)$		
Cronbach's Alpha (%)		,94		

² Tutum

³ Bilişsel

⁴ Sosyal

⁵ Muhasebe Mesleği

Tablo 3'e bakıldığında, veri setinin faktör analizine uygunluğunu gösteren Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değerinin 0,741 olduğu görülmekte olup ilgili literatür doğrultusunda bu değer 0,5-1,0 aralığında olması gerekmektedir. Ayrıca keşfedici faktör analizi sonuçlarına göre toplam varyansın yüzde 78,06'sını açıklayan dört faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Bu faktörler ise sırasıyla tutum, bilişsel, sosyal ve muhasebe mesleğidir. Ölçeğin genel Cronbach's Alpha değerinin ise yüzde 94 olduğu görülmektedir.

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Bu bölümde, hipotezlerin değerlendirilmesine yönelik yapısal eşitlik modeli sonuçları yer almaktadır.

4.1. Yapısal Eşitlik Modeli Sonuçları

Yapısal bir modelde elde edilen verilerin temsil ettiği modelin kabul veya reddedilmesi, uyum iyiliği indekslerine göre yorumlanmaktadır. İlgili literatürden hareketle bu çalışmada en çok kullanılan uyum iyiliği indekslerine göre bir değerlendirme yapılmış olup sonuçlar Tablo 4'te sunulmaktadır.

Tablo 4: Araştırma Modelinin Uyum İyiliği Sonuçları

Model Uyum İndeksleri	Kabul Edilebilir Uyum Değerleri*	Modelin Uyum Değerleri
χ^2 (Ki-Kare) değeri		157,896
χ^2 / df (Düzeltilmiş Ki-Kare)	$\chi^2 / df \leq 5$,799
GFI (Uyum İyiliği İndeksi)	$0,90 < GFI < 0,95$,876
IFI (Artırımlı Uyum İyiliği İndeksi)	$\geq 0,90$,997
CFI (Karşılaştırmalı Uyum İyiliği İndeksi)	$0,90 < CFI < 0,95$,989
TLI (Tucker Levis İndeksi)	$\geq 0,90$,997
RMSEA (Yaklaşım Hatasının Kök Ortalama Karesi)	$0,05 < RMSEA < 0,10$,050

Kaynak: (Kline, 2011; Tabachnick ve Fidell, 2007)

Tablo 4'e bakıldığında araştırma modelinin uyum iyiliği indekslerinin kabul edilebilir uyum değer aralığında olduğu ve bunun sonucu olarak modelin veriyle uyumunun kabul edilebilir düzeyde olduğu söylenebilmektedir. Tablo 5'te ise oluşturulan hipotezlerin değerlendirilmesine yönelik değerlere yer verilmektedir.

Tablo 5: Araştırma Modelindeki Hipotez Test Sonuçları

Modeldeki Yapısal İlişkiler	Standardize (Regresyon) Yükler	P Değerleri	Hipotez Sonucu
H ₁ : T-MM	0,506	0,000	KABUL
H ₂ : B-MM	0,170	0,048	KABUL
H ₃ : S-MM	0,150	0,050	KABUL

Dijital okuryazarlığın alt boyutlarının muhasebe mesleği üzerindeki etkisinde yönelik oluşturulan hipotezlerin sonuçlarının yer aldığı Tablo 5'e göre göre aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir;

- H₁ hipotezi, 0,506 regresyon katsayısı ve p= 0,000 değeri ile kabul edilmiştir. Buna göre dijital okuryazarlığın teknik boyutu, muhasebe mesleği üzerinde pozitif yönde ve yüksek oranda bir etkiye sahiptir.
- H₂ hipotezi, 0,170 regresyon katsayısı ve p= 0,048 değeri ile kabul edilmiştir. Buna göre dijital okuryazarlığın bilişsel boyutu, muhasebe mesleği üzerinde pozitif yönde bir etkiye sahiptir.
- H₃ hipotezi, 0,150 regresyon katsayısı ve p= 0,050 değeri ile kabul edilmiştir. Buna göre dijital okuryazarlığın sosyal boyutu, muhasebe mesleği üzerinde pozitif yönde bir etkiye sahiptir.

5. SONUÇ

Yirmi birinci yüzyılda bütün etkilerini toplumsal hayatta görmekte olduğumuz dijitalleşme, artık bir tercih olmaktan ziyade bir zorunluluk haline almaktadır. Dijitalleşmenin beraberinde getirdiği eleştirel düşünme yeteneğinin artmasıyla birlikte bireylerde benlik bilincinin oluşması sağlanarak farklı fikirler ortaya çıkmaktadır. Ancak bu durum her zaman bahsedildiği kadar kolay olmamaktadır. Bireyler dijital sistemleri etkin ve verimli bir şekilde anlayabilmek ve kullanabilmek için söz konusu sistemin gereklerini öğrenmek zorunda kalmaktadır.

Gelişen teknoloji ile birlikte dijital sistemler meslek mensuplarının da ayrılmaz bir parçası haline gelmektedir. Diğer mesleklerde olduğu gibi muhasebe mesleği de dijitalleşmeyle birlikte gelişerek değişim göstermektedir. Bilgisayar destekli faaliyetler sayesinde, muhasebe meslek mensuplarının iş yüklerinde azalma ile geleneksel ve karmaşık yöntemlerle (kâğıt, makbuzlar, kayıt, beyan, tebligat) yapılan muhasebe işlemlerinde kolaylık sağlanmaktadır.

Bu çalışmanın amacı dijital okuryazarlığın alt boyutlarından teknik, bilişsel ve sosyalin muhasebe mesleği üzerindeki etkisini incelemeye yöneliktir. Analiz bulgularına yönelik;

Dijital okuryazarlığın teknik boyutu, muhasebe mesleği üzerinde pozitif yönde ve yüksek oranda bir etkiye sahiptir. Bunun anlamı, meslek mensupları mesleki faaliyetlerinde yeni ve farklı teknolojilerin önemli olduğunu ifade etmektedir. Bu nedenle dijitalleşmeyle birlikte muhasebe mesleğini sürdüren bireyler, temel muhasebe bilgilerine ek olarak teknoloji bilgisi ve analitik zekâsı yüksek kişiler olmalıdır. İş dünyasını ve sosyal hayatı her geçen gün etkileyen bilgi teknolojileri, muhasebe mesleğinde de farklı yazılım ve programlarla etkisini göstermektedir.

Dijital okuryazarlığın bilişsel boyutu, muhasebe mesleği üzerinde pozitif yönde bir etkiye sahiptir. Bunun anlamı meslek mensuplarının mesleki faaliyetlerine yönelik ihtiyaç duydukları bilgiye ulaşma noktasında internet tabanlı aktiviteleri bilme ve kullanmanın muhasebe mesleği üzerinde olumlu bir etkisi olmaktadır. Ancak analiz sonuçlarına bakıldığında söz konusu bu oranın teknik boyuta göre oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Meslek mensupları iş aktivitelerine yönelik internet aracılığıyla arkadaşlarından yardım almanın mesleki faaliyetlerini yürütme noktasında önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak dijital okuryazarlığın bu boyutunun da teknik alt boyutuna göre düşük bir orana sahip olduğu görülmektedir.

Dijitalleşmeyle birlikte yaşanan değişim hem makro hem de mikro açıdan işletmelerin faaliyetlerini de etkilemektedir. Sosyal, ekonomik ve politik dönüşümler, muhasebe mesleğinde de gerek finansal raporlama gerekse denetim faaliyetlerinin yürütülmesinde birtakım yenilikçi yaklaşımların kullanımını zorunlu kılmaktadır. Muhasebe mesleğini icra eden bireyler, küresel ekonomiden risk yönetimine kadar birtakım kriterlerin etkisi altında faaliyetlerini yürütebilmek için gerekli bilgi, beceri ve tutum birikimlerine sahip olmak zorundadır. Bu nedenle özellikle iş dünyası ve düzenleyici kuruluşlar muhasebe meslek mensuplarının ihtiyaçlarını göz ardı etmemelidir.

Muhasebe sisteminin dijitalleşmesiyle birlikte;

- Faaliyetleri gerçekleştirme süresinde kısalma,
- Verimlilikte artış,
- Minimum hata payı,
- Ödeme ve tahsilat işlemlerinde hız,
- Hızlı raporlama sistemi,
- Tasarruf,

- İşletme ve muhasebe meslek mensubu arasındaki iletişimde online dönemin başlaması,
- Faaliyetlerin dijital ortamda gerçekleşmesinden dolayı kâğıt israfının azalması sağlanmaktadır.

Çalışma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde dijital okuryazarlığın alt boyutlarından tekniğin muhasebe mesleği üzerinde yüksek, bilişsel ve sosyal alt boyutlarının ise düşük oranda pozitif bir etkisinin olduğu söylenebilmektedir. İlgili literatür incelendiğinde dijital okuryazarlığın muhasebe mesleği üzerindeki etkisine bir bütün olarak bakılmış olup alt boyutların incelendiği çalışmaların eksikliğinden hareketle bu çalışmanın söz konusu bu boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Banar, K. ve Zeytinoglu, E. (2014). Sosyal Medyanın Muhasebe Bölümü Öğrencilerinin Akademik Performansı Üzerindeki Etkisi: Ampirik Bir Çalışma, *33.Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu Bildiri Kitabı Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları*, Antalya, 153-177.
- Baş, T. (2003). *Anket*, (2. Baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Chou, C. (2003). Incidences and Correlates of Internet Anxiety Among High Scholl Teachers in Taiwan, *Computers in Human Behavior*, 19, 731-749.
- Davis, F. D. (1989). Perceived Usefulness Perceived Ease of Use and User Acceptance of Information Technology, *MIS Qutart*, 13, 319-339.
- Elçi, A.C. ve Sarı, M. (2016). Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Dersi Öğretim Programına Yönelik Öğrenci Görüşlerinin Dijital Vatandaşlık Bağlamında İncelenmesi, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25 (3), 87- 102.
- Fidan, M. E., Aslan, Ü. ve Subaşı, Ş. (2012). Muhasebe Derslerinde Teknoloji Kullanımı ile İlgili Öğrenci Görüşleri, *Journal Of Accounting Finance and Auditing Studies*, 1 (2), 34-61.
- Fidan, M. E. ve Subaşı, S. (2014). Türkiye'deki Muhasebe Öğretim Elemanlarının Sayısal Çağda Teknoloji Kullanımına İlişkin Durum Tespiti, Dijital Çağda Muhasebe Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar, *33.Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu Bildiri Kitabı Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları*, Antalya, 2-30.
- Frias, E. R. ve Montano, J. L. A. (2013). Exploring the Use of Social Network Sites on Accounting Education: A Social Constructivist Approach, <http://www.asepuc.org/banco/25.pdf>.

Gasaymeh, A. M. M., Al-Tawel, A. M., Al-Moghrabi, K. G. ve Al-Ghonmein, A. M. (2017). University Students' Perceptions of the Use of Digital Technologies in Their Formal Learning: a Developing Country Perspective, *International Journal of Learning and Development*, 7 (3), 149-164.

Güneş, E., Yüksel, M. ve Kaya, H.P. (2017). Muhasebe Eğitimi Alan Lisans Öğrencilerinin Bilgi ve İletişim Teknolojilerine Yönelik Tutumları, *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 367-382.

Ito, M., Horst, H., Bittanti, M., Boyd, D., Herry-Stephenson, B., Lange, P. G., Pascoe, C. J., Robinson, L., Baumer, S., Cody, R., Mahendran, D., Martinez,

K., Perkel, D., Sims, C. ve Tripp, L. (2008). Living and Learning with New Media: Summary of Findings from the Digital Youth Project, <http://digitalyouth.ischool.berkeley.edu/files/report/digitalyouth-WhitePaper.pdf>.

Kalra, R.K. ve Manani, P. (2013). Effect of Social Networking Sites on Academic Achievement Among Introverts and Extroverts, *Asian Journal of Social Sciences & Humanities*, 2 (3), 401-406.

Karaduman, H. ve Öztürk, C. (2014). Sosyal Bilgiler Dersinde Dijital Vatandaşlığa Dayalı Etkinliklerin Öğrencilerin Dijital Vatandaşlık Tutumlarına Etkisi ve Dijital Vatandaşlık Anlayışlarına Yansımaları, *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 5 (1), 38-78.

Kıllı, M. ve Işık, Y. (2019). Muhasebe Eğitiminde Bilgi Teknolojilerinin Kullanımına Yönelik Öğrenci Görüşleri Üzerine Hatay ve Osmaniye İllerinde Bir Araştırma, *Uluslararası Toplum Araştırma Dergisi*, 10 (17), 1495-1521.

Kline, R. B. (2011). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. New York: Guilford Press.

Kozan, M. (2018). Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeyleri ve Siber Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarını İncelenmesi, (Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi: Elâzığ.

Ng, W. (2012). Can We Teach Digital Natives Digital Literacy?, *Computers and Education*, 59 (3), 1065-1078.

Özer, G. ve Yılmaz, E. (2010). Planlı Davranış Teorisi (PDT) ile Muhasebecilerin Bilgi Teknolojisi Kullanımına Yönelik Bir Uygulama, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 2 (12): 33-54.

Özerbaş, M.A. ve Kuralbayeva, A. (2018). Türkiye ve Kazakistan Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi, *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 16-25.

Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants, *On Horizon*, 9 (5), <http://www.marcprensky.com/writing/prensky%20%20digital%20natives%20digital%20immigrants%20part1.pdf>.

Seyrek, İ. H. (2009). İşletme Bölümü Öğrencilerinin Bilgi Teknolojilerine Yönelik Tutumları ve Yeterlik Düzeyleri, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (2), 387-406.

Tabachnick, B. G. ve Fidell, L.S. (2007). *Using Multivariate Statistics* (5th ed.). NewYork: Allyn and Bacon.

Taşkaya, S. ve Şahin, B. (2011). Hastane Çalışanlarının Kişisel Özellikleri ile Örgütsel Adalet Algılarının Örgüte Bağlılık Düzeyleri Üzerine Etkisinin Yapısal Eşitlik Modeli ile Değerlendirilmesi, *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 29 (1), 165-185.

Wallace, P. ve Clariana, R. (2005). Perception Versus Reality – Determining Business Students' Computer Literacy Skills and Need for Instruction in Information Concepts and Technology, *Journal of Information Technology Education*, 4, 141-151.

Yang, H. L. ve Tang, J. H. (2003). Effects of Social Network on Student Performance: Web-Based Forum Study in Taiwan, *Journal of Asynchronous Learning Network*, 7 (3), 93–107.

Yaşar, M. (2014). İstatistiğe Yönelik Tutum Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, 59-75.

